

Türkiye'deki Evsizlerin Temsili ve Algılanışı: Bir Söylem Analizi Çalışması*

Esra Çolakoğlu¹ , Ali Kaya²

Öz

Evsizlik, çoğu zaman olumsuz önyargılar ve ciddi bir toplumsal damgalamanın eşlik ettiği önemli bir sosyal problemdir. Türkiye'de, çok kalabalık ortamlarda barınan veya sokaklarda yaşayan evsizler, sınırlı sosyal destekle karşı karşıyadır. Devletin sağladığı yardımlar genellikle mevsimsel olup, kış aylarında barınak ve giyecek sağlama gibi geçici önlemlerle sınırlıdır. Sivil toplum kuruluşları da kaynakları dahilinde destek sunmaktadır. Ancak evsizlerin bu durumdan kurtulmalarına yönelik, özel olarak geliştirilmiş kapsamlı sosyal politika ve programlar mevcut değildir. Politika geliştirme süreci, Türkiye'de evsizliğin bir sosyal problem olarak tanınmasıyla; o da bu konudaki algı, inanç ve önyargılarla yakından ilişkilidir. Bu çalışmada, Türkiye'de evsizlikle ilgili yaygın söylemleri belirlemek için dilin, toplumsal güç ilişkisi, ideoloji ve inançlarla bağlantısını araştıran eleştirel söylem analizi kullanılmış; evsizlere yönelik desteğin düşük düzeylerde kalmasının ve kapsamlı bir sosyal politika geliştirilmemesinin nedenlerinin açıklanması amaçlanmıştır. Çalışmanın bulguları, Türkiye'de evsizliğin genellikle toplumsal değil, bireysel bir sorun olarak düşünüldüğünü ortaya koymaktadır. Yoksulluk, göç ve istihdam sorunları gibi evsizliğe yol açan yapısal faktörlerin göz ardı edilmesi, sorunu normalleştirmekte ve toplumsal sorumluluğu azaltarak evsizlere yönelik kapsamlı sosyal politika, destek ve hizmetlerin geliştirilmesine engel olmaktadır. Ayrıca, evsiz olmayan aktörler tarafından şekillendirilen hâkim söylemler, evsiz bireyleri "öteki" olarak kategorize ederek marjinalleşmelerini pekiştirmektedir. Araştırma sonucunda Türkiye'de evsizliğe yönelik beş söylem tipinin yaygın olduğu tespit edilmiştir. Bunlar, kişiselleştiren, duygusal, kriminalize eden, nesneleştirilen ve normalleştirilen olmak üzere beş başlık altında toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik • Sosyal problemler • Sosyal politika • Eleştirel söylem analizi • Yoksulluk • Kırılgan gruplar

Representation and Perception of the Homeless in Turkey: A Study of Discourse Analysis

Abstract

Homelessness is a significant social problem that is often accompanied by negative prejudices and serious social stigma. In Turkey, homeless people who live in crowded environments or on the streets face limited social support. The aid provided by the state is usually seasonal and limited to temporary measures such as providing shelter and clothing during the winter months. NGOs also provide support within their means. However, there are no comprehensive social policies and programmes specifically developed to help homeless people escape this situation. The policy development process is closely related to the recognition of homelessness as a social problem in Turkey, which in turn is closely related to the perceptions, beliefs and prejudices about the subject. In this study, critical discourse analysis, which investigates the connection between language, social power relations, ideologies and beliefs, was used to determine the prevalent discourses on homelessness in Turkey; the aim was to explain the reasons for the low levels of support for the homeless and the lack of a comprehensive social policy development. The findings of the study reveal that homelessness in Turkey is generally considered an individual problem, not a social one. Ignoring the structural factors that lead to homelessness, such as poverty, migration and employment problems, normalises the problem and reduces social responsibility, preventing the development of comprehensive social policies, support and services for the homeless. In addition, dominant discourses shaped by non-homeless actors reinforce the marginalisation of homeless individuals by categorising them as "others." Because of the research, it was determined that five types of discourses about homelessness were common in Turkey: personalising, emotional, criminalising, objectifying and normalising.

Keywords: Homelessness • Social problems • Social policy • Critical discourse analysis • Poverty • Vulnerable groups

* Bu makale Esra Çolakoğlu'nun İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı çatısı altında Dr. Öğr. Üyesi Ali Kaya danışmanlığında tamamladığı "Söylem Analizi Yoluyla Türkiye'deki Evsizlere Dair Temsil ve Algıların İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden (2023) hareketle hazırlanmıştır.

1 Sorumlu Yazar: Esra Çolakoğlu (Yüksek Lisans Mezunu), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye, Eposta: esra.colakoglu@gmail.com, ORCID: 0009-0009-6306-7898

2 Ali Kaya (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye, Eposta: alikaya1@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9574-4162

Atfı: Çolakoğlu, E., & Kaya, A. (2024). Türkiye'deki evsizlerin temsili ve algılanışı: bir söylem analizi çalışması. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 44, 737-764. <https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.2.0675>

Extended Summary

Homelessness, a severe social problem, is often misrepresented and stigmatised. Those without homes—which could mean living with relatives temporarily, in crowded spaces, or even on the streets—need more robust support, particularly in places like Turkey, where there are thousands of homeless individuals. Despite the temporary aid such as temporary shelter and clothing support during the winter months provided by the government and NGOs, comprehensive programmes to prevent and alleviate homelessness are minimal. Understanding the societal view of homelessness is intertwined with the cultural importance of a “home.” In Turkish culture, a home is much more than just a place of shelter—it is the heart of the family identity and social bonds, rendering social, emotional, and symbolic significance. It is a space for traditional practises that foster family connections. The definitions and understanding of homelessness impact the approach towards solutions. It is crucial to acknowledge that the prejudices faced by homeless individuals compound their hardships.

Analysing discussions on homelessness requires grasping the cultural significance of what we consider home. For a comprehensive understanding of the breadth of societal policies and the narratives surrounding homelessness, we must appreciate the diverse nuances associated with the notion of home. The Turkish culture illustrates how intricately the ideas of home and family are woven together. Home is seen as the bedrock of the familial ethos, epitomising the essence of social connections. It integrates a range of social transactions and tangible practises like sharing meals as a family, visiting relatives, partaking in holiday celebrations, preserving traditional home setups, enjoying Sunday breakfasts together, and sharing evening television viewing experiences, each of which strengthens the family bonds. The home is more than just a secure sanctuary; it is imbued with profound societal, emotional, and symbolic connotations. The emotional capital and social significance of space play a critical role in individuals’ lives. Various categories of homelessness and associated research methodologies directly shape the way we approach this issue and design strategies to address it. The definitions of homelessness subsequently set the scale of the problem and the attendant policies. Further complicating this issue is the prejudice faced by people without homes, which greatly influences their lived experience of homelessness.

Discourse theory serves as a methodological tool for exploring overarching perceptions and representations. It sees language as inextricably linked to societal dynamics, power structures, and ideologies. Such ideologies, beliefs and notions justify, produce and reproduce themselves via language. The current study seeks to decipher discourses concerning homelessness in Turkey to identify key narratives on the issue. This will illuminate why assistance for the homeless remains minimal and why there appears to be no forthcoming strategy for a comprehensive social policy to alleviate the issue.

The findings illustrate that homelessness is frequently seen as a personal challenge. This reflects findings from studies around the globe, yet in Turkey, homelessness is overly personalised through stigmatisation or by pathologizing those without a home. The strong connections between homelessness and the absence of a home are worth mentioning. In Turkish society, the deep ties between the ideas of home and family influence how those without homes are understood and seen. The homeless in Turkey have very limited and insufficient access to social support and services. Across the nation, the aid provided to the homeless, such as shelter during winter, minimal financial help, clothing, and food, encompasses all the available assistance. Homelessness is primarily seen as the person's own issue and this belief is largely held; therefore, no wide-ranging policy has been established to tackle what is seen as an individual problem.

This study effectively illustrates the complex connection between our social identity and the social groups to which we belong, with a special focus on the issue of homelessness. The investigation's consequences highlight how the state of homelessness becomes an identity in itself, shaped through individualised, normalised, criminalised, objectified, and emotional discourses. These five discourse recurrently portray homeless individuals.

The research unveils the discouraging truth that homelessness is not sufficiently acknowledged as a societal issue in Turkey. Instead, it is turned into a personal matter, tied to individual specific situations and private troubles. Such depictions imply that homelessness is detached from structural elements such as economic conditions, job shortages, migration, and the informal job market. These significant causative factors of homelessness are, unfortunately, frequently disregarded.

The critical discourse methodology applied in this study concludes that our social identities are crafted through the dichotomy of "us" and "the other." Homeless individuals are typically categorised as 'the others'—those dissimilar from us. The condition of homelessness is often attributed to the unique circumstances of 'the other', with society and institutional bodies failing to make sufficient efforts to address this issue, which is frequently framed as an individual problem. The dominant narrative surrounding this topic is persistently perpetuated through media outlets and public institutions, thereby achieving a level of normalcy. What is key to remember is that these dialogues are generated by non-homeless individuals, which results in the perpetuation of portraying the homeless as "the other."

In the field of poverty studies, public perceptions are often made between those deemed deserving of assistance and those who are not, a principle that applies equally to the homeless population in Turkey. Determining whether a homeless individual is deserving of aid largely hinges on specific circumstances. During severe weather

conditions, all homeless individuals are considered deserving of social support. However, certain groups, such as homeless families, frequently receive prioritised attention to help them escape their current living conditions. Emergency aid measures and support systems are readily available for these families and are often highlighted in emotionally charged discourses. By approaching relevant organisations, necessary assistance can be secured for these families, with appeals for public support through media platforms being a common method. Yet, a deeper examination of prevalent discussions reveals a lack of consideration for structural issues such as poverty, population migration, ineffective social policies, economic downturns, insufficient social services for former convicts, and employment challenges as causes of homelessness. This oversight indicates a neglect of fundamental structural factors, highlighting a key reason why social policies and services designed to address homelessness are notably lacking in Turkey. Homelessness is beyond the capacity of individuals to overcome independently; it is a significant societal issue requiring institutional focus. However, the current representations of the homeless mitigate the societal and institutional responsibilities associated with this social problem.

Türkiye'deki Evsizlerin Temsili ve Algılanışı: Bir Söylem Analizi Çalışması

Evsiz kalan kişi sayısının hem dünyada hem de Türkiye'de artması, bu soruna yönelik çalışmaların önemini artırmaktadır. Öte yandan evsizlik bütün toplum kesimleri tarafından toplumsal bir problem olarak görülmemektedir. Bir sosyal problemin inşasında iki temel unsur vardır: problemin yaygın ve yapısal olduğu inancı ile kamusal müdahalenin gerekliliğini vurgulayan söylemler (Best, 2010). Örneğin, bir haber yayımlanırken, suçun bireyselleştirilmesi veya meşrulaştırılması söylem yoluyla gerçekleştirilebilmekte ya da sıkça meydana gelen bir suç, bir sosyal problem olarak da sunulabilmektedir (Yardım ve Doğruel, 2019). Bununla birlikte olguların kamusal tanımları, çözüm stratejilerini, sunulacak hizmetleri ve bu hizmetlerden kimlerin yararlanabileceğini belirlemektedir (Horsell, 2006; Kuskoff, 2017). Bu bağlamda, evsizlik tanımları, bu kategoriyi oluşturan kriterleri, kurumların çeşitli yoksul gruplara karşı sorumluluklarını ve sosyal hizmet ile sosyal yardımların kapsamını belirlemektedir.

Sosyal problemlere yönelik algılar, toplumsal olarak paylaşılan düşünceler ve vatandaş ile devlet hakkındaki inançlardan etkilenir. Bu inançları ortaya koymak, dilin incelenmesi ve kapsamlı bir söylem analizi ile mümkündür. Örneğin Özsoy (2019), Türkiye'de yoksullukla ilgili sosyal politika çalışmalarını incelemiş ve yoksulluğun hane temelli belirlendiğini, yardım uygulamalarının ise talep bazlı yürütüldüğünü tespit etmiştir. Buna göre, bireyin sosyal bağları ve hanesiyle olan ilişkileri önemlidir ve yoksullukla mücadelede, yoksulluğun önlenmesinden ziyade problemin yönetimine dair uygulamalar geliştirilmektedir. Hane ile ilişkisi olmayan ve sorunları bireyselleştirilen evsizlerinse, sosyal hizmet ve sosyal destek alan grupların dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Türk kültürel kodlarında ev ve aile kavramları iç içe geçtiği için evsiz kişi, fiziksel olarak hanenin dışında kalınca haneyle bağlantılı ilişkilerin ve sosyal ağların da dışında kalmaktadır.

Evsizlik üzerine yapılan çalışmalar, herkesin kabul ettiği ve bu fenomeni açıklayan ortak bir tanımın olmadığını vurgulamaktadır. Bunlara göre, araştırmacının benimsediği yaklaşım, evsizliğin ülkede bir sosyal sorun haline gelip gelmediği, çalışmanın yürütüldüğü kültürdeki ev kavramı ve araştırmanın amacı gibi faktörler, tanımlarda farklılıklara neden olmaktadır. Konut çalışmaları araştırmacısı Somerville'e (1992) göre, evsizliğin en yaygın kabul gören tanımı, Bramley'e (1988) aittir. Bramley, güvenli ve yaşamaya elverişli asgari bir konaklama alanına erişimin veya mülkiyetin olmayışını evsizlik olarak tanımlamaktadır. Ancak bu durumda, evsizliğin kontrol ve gizlilik koşulları dikkate alınırken, duygusal ve sembolik boyutları göz ardı edilmektedir. Çeşitli çalışmalarda, kişilerin bazen bir konaklama yerine sahip olmalarına rağmen kendilerini evsiz hissettikleri, bazen de sokakta yaşamalarına rağmen evsiz hissetmediklerini ifade ettikleri durumlarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla zihindeki ideal ev fikri ile deneyimlenen "ev" hali bireylerin yaşamsal tecrübelerine göre farklılık göstermektedir. Bir başka deyişle, evsiz hissetmemek ile gerçekten bir eve ya da yuvaya sahip olma düşüncesi ideolojik ve sosyo-bilişsel bir inşaya dayanmaktadır (Somerville,

1992). Ev veya yuva, kişinin yaşadığı yerin duygusal ve sembolik anlamlar taşıdığı bir mekandır. Bu anlamlardan yoksun bir barınma şekli bireyin evi anlamlandırma biçimini etkilemektedir.

Evsizlik söylemlerini incelerken evin kültür içinde anlamlandırılma biçimleri de önemli bir faktördür. Sosyal politikaların kapsamını ve evsizliğin yorumlanma biçimlerini anlayabilmek için, eve yüklenen anlamları dikkate almak gerekmektedir. Türk kültüründe ev ve aile kavramları iç içe geçmiştir. Ev, ailenin ve ailevi değerlerin merkezi olup, sosyal bağları temsil etmektedir. Kurulan sofralar, akraba ziyaretleri, bayram kutlamaları, geleneksel ev düzeni, pazar kahvaltıları ve akşam izlenen televizyon programları gibi birçok sosyal ve maddi pratiği içerir; bu pratikler ise doğrudan aile ilişkileri ile bağlantılıdır. Söylemlerde ise ev, bazen doğrudan aile anlamında kullanılır. Örneklerini “ev kurmak”, “ev bark yıkmak”, “kız evi”, “gelin evi”, “evlenmek”, “bacası tütmek”, “ocağı tütmek”, “ocağı sönmek”, “yuva kurmak”, “aile yuvası”, “Yuvayı dışı kuş yapar.”, “Yuva yıkanın yuvası olmaz.”, “Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.” gibi fiiller, söz kalıpları ve ifadelerde görmek mümkündür. Yuva, ev, ocak ve baca kelimeleri birbirlerinin yerine kullanılabilir ve dolayısıyla bu, evi ev yapanın ailenin varlığı olduğu anlamını kuvvetle ima eder. Düzcan (2012), Türkiye’de evin anlamını araştırdığı literatür değerlendirmesinde, evin fiziksel özelliklerinin ötesinde, yaşanan ilişkilerle şekillenen bir olgu olarak temsil edildiğini belirtir. Buna göre, konut bir fiziksel ürün olarak, ev ise yaşanan deneyimlerin ortak mekânı olarak iki farklı fenomene işaret eder. Evin temel anlamlarından bazıları kimlik ve aidiyet duygularıdır (Yılmaz Kılıç, 2021). Evin anlamı üzerine yapılan bir diğer doktora çalışmasında ise, ev ve aile kavramlarının birbirleriyle özdeşleştiği, evin huzur, rahatlık ve kontrol duygularını sağladığı, aynı zamanda mahremiyet ve özgürlük alanı olarak kabul edildiği vurgulanmıştır (Arslan Taç, 2022).

Türkiye bağlamında, gündelik hayatta evsizlerden bahsedildiğinde genellikle sokakta yaşayan, üstü başı kirli, bazen kartonlarla etrafını sarıp bankalarda ya da köprü altlarında uyuyan kişiler akla gelir. İstanbul başta olmak üzere, büyükşehirlerde evsizlerle karşılaşmak, şehir yaşamının kaçınılmaz bir parçasıdır. Ancak, evsizlik son yıllarda ortaya çıkan bir sorun değildir; tarih boyunca evsiz kalan insanlarla karşılaşılmıştır. Günümüzdeki evsizlik olgusu ise sosyal refahın artışı ile sosyal politikaların kapsamı arasında bir uyumsuzluğa işaret etmektedir. Toplumdaki diğer kırılğan gruplara kıyasla, evsizliğin sosyal politikalar tarafından bir sorun olarak yeterince ele alınmadığı ve hatta evsizlerin dışlandığı gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, evsizler için kapsamlı bir sosyal politikadan söz etmek mümkün değildir. Türkiye’deki mevzuat sistemi evsizliğin veya evsizin doğrudan bir tanımını yapmamaktadır. Resmî Gazete ve meclis tutanakları gibi belgelere bakıldığında, yalnızca doğal afetler sonucu ortaya çıkan bir olgu olarak sunulmaktadır. Ayrıca, ülkedeki ortalama evsiz sayısını bildiren resmi araştırmalar veya veriler de mevcut değildir. Evsizlere yönelik hizmetler,

çoğunlukla yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Bakanlık ve Valilik hizmetlerine bakıldığında ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) tarafından sağlanan cüzi maddi yardımlar dışında, evsizlere yönelik kapsamlı bir sosyal yardımın olmadığı görülmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de evsizliğin sosyal bir problem olarak tanınıp tanınmadığını ve evsizlere dair, politika geliştirme süreçlerini etkileyen yaygın temsilleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de evsizliğin bir sosyal problem olarak kabul edilmesi, bu konudaki algılar, inançlar ve önyargılarla yakından ilişkilidir. Ayrıca, kültürde ev kavramına atfedilen anlamın evsiz kişilere yönelik algılama biçimlerini nasıl etkileyebileceği de önemli bir noktadır. Bu bağlamda, eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak, Türkiye'de evsizlikle ilgili yaygın söylemler incelenmiştir. Bu araştırma, dilin toplum içindeki ideolojiler, inançlar ve güç ilişkileriyle olan bağlantısını araştırarak evsizlere yönelik desteğin neden sınırlı kaldığını ve kapsamlı bir sosyal politika geliştirilmediğini açıklamayı hedeflemektedir. Çalışmanın sonuçları, bu süreci aydınlatmak için kullanılacak yaygın söylemleri ortaya koyacaktır.

Literatür Değerlendirmesi: Evsizliğe Yönelik Söylemler ve Türkiye'de Evsizlik

Bu bölümde, evsizlere dair algıların incelendiği öne çıkan çalışmalar, akademik metinlerde evsizliği betimlerken kullanılan metaforlar, örtük biçimde ifade edilen negatif algılara örnek oluşturan bir incelemenin de yer aldığı başlıca çalışmalar değerlendirilerek uluslararası evsizlik literatürünün söylem ve algılar bağlamında bir çerçevesi çizilecektir. Bununla birlikte 1990'lardan itibaren Türkiye'de yürütülmüş evsizlik çalışmalarına değinilecektir.

Dünya'da Evsizlik Çalışmaları

Küresel Kuzey'de evsizliğin bağlamını inceleyen Kyle (2005), yürütülen eleştirel analiz sonucunda, ABD bağlamında evsizlere dair yaklaşımların ikiye ayrıldığını belirtmektedir. Evsiz kalmanın sorumluluğu ya bireye yüklenmekte ya da evsizliğe yol açan yapısal faktörler göz önüne alınmaktadır. Evsizliğin çözümünde ise devletin rolü ve politikaların kapsamı konusunda üç temel siyasi yaklaşım gelişmiştir. Liberal yaklaşıma göre, evsizler yapısal sorunların mağdurudur ve bu sosyal probleme yönelik devlet desteği şarttır. Muhafazakâr yaklaşıma göre ise evsizler anormal bireylerdir ve bu şekilde damgalanırlar. Reformcu yaklaşımda ise evsizler, yolunu kaybetmiş, eğitim ve becerileri eksik kişiler olarak görülürler; buna göre evsiz kalmaktan kendileri sorumludur ancak durumlarını düzeltmek için devlet desteğine ihtiyaç duyarlar. Görüldüğü üzere, evsizlere dair algı ve yaklaşımlar sosyal politika ve sosyal hizmet kapsamını doğrudan etkilemektedir. Sosyal politika oluşturma süreçlerindeki baskın söylemleri inceleyen Kingfisher (2007) ise, çalışmasını Kanada'nın küçük bir kasabasında yürütmüştür. Çalışmanın bulgularına göre, kasabada hâkim olan söylem,

evsizlerin tek tip olmadığını, birçok ırktan insanın evsiz olabileceğini ve bu soruna yönelik çeşitli çözüm arayışlarının sürdüğünü belirtir. Ancak, araştırmacıya göre evsizlerin kimliklerine dair örtük yargılar mevcuttur. Çalışmanın yapıldığı bölgede evsizlerin çoğunluğunu Kanada yerlisi ve alkol veya madde bağımlısı erkekler oluşturmasına rağmen, bu durum söylemlerde doğrudan ifade edilmemektedir. Çalışmada, resmi ve gayri resmî söylemler arasındaki farklılığa dikkat çekilmiştir; kamusal söylemlerde ve görüşmelerde, insanlar “alkolik evsizler” veya “bağımlılar” gibi ifadeler kullanarak stereotipik evsizin ırkını belirtmezler. Kingfisher’a göre, evsizlik ve etnik köken arasında kurulan örtük ilişki, problemin çözülmesine dair doğru adımların atılmasını engellemektedir. Evsizin kim olduğu ve neden evsiz olduğuna dair söylemler tipik evsizi dışladığında patolojilik ve marjinalite algısı kuvvetlenmekte ve gerçekten tespit edilememiş bir problemin çözümü geliştirememektedir.

İngilizce evsizlik literatüründe evsizlik olgusu sıkça kariyer ve yolculuk metaforları gibi kalıplaşmış ifadelerle ele alınmaktadır. Fopp (2009), «evsizlik kariyeri» teriminin, kariyer kavramının ima ettiği tercih, emek ve ekonomik fırsatların tam karşısı olduğunu ve evsizlik deneyimiyle uyuşmadığını vurgular. Yolculuk metaforu ise hareket halinde olmayı, dinamik bir süreci ifade etmekte ve hem olumlu hem de olumsuz anlamlar taşımaktadır. Ancak bu metafor, incelendiğinde, toplumun onaylamadığı bir tercihi, yani “yanlış yolu seçmek” anlamını da ima etmektedir. Raitakari (2019), yolculuk metaforunun, kişilerin karşılaştıkları çeşitli faktörler sonucunda evsiz kalmalarını kaçınılmaz bir rota olarak kurguladığını öne sürer. Araştırmacıların kullandıkları bu metaforlar, evsizliğin anlaşılma biçimini etkilemektedir. Hutson ve Clampham (1999, s. 14), evsizlere yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, vakıfların ve benzeri kurumların finansman sağlamak amacıyla patolojik evsiz temsilleri oluşturduklarını ve mesajlarını kendi alıcı kitlelerine uygun şekilde düzenlediklerini belirtir. Benzer bir eleştiriyi Devereux (2015) de yaparak, medyanın yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da evsizleri stereotipik biçimde temsil ettiğini ve hayırseverliği çözüm olarak sunduğunu ifade eder.

Yoksulluk çalışmaları literatüründe yardımı hak edenler ve yardımı hak etmeyenler arasındaki söylemsel karşıtlık temel çekişmelerdendir (Will, 1993, Watkins-Hayes, & Kovalsky, 2016). Evsizler söz konusu olduğunda da benzer bir yaklaşımdan bahsetmek mümkündür. Bu anlayışa göre, sadece bazı evsizler daha kapsamlı yardımları hak eder ve bu yardımlar sayesinde evsiz olmaktan kurtulabilirler, bazı evsizler ise yardım almayı hak etmezler. Konuyla ilgili bir diğer çekişme ise evsizliğin kişiselleştirilmesi ile yapısal unsurların tanınması arasındadır (Somerville, 2013). Kimi söylemler, evsizliği kişiselleştirerek evsizleri ötekileştirirken, diğer söylemler yapısal faktörlerin etkisini kabul eder. Evsiz kişiler arasında görülen örüntüler, bu iki yaklaşımı birleştirmeyi mümkün kılabilir; evsizler hem kişisel kırılmalardan muzdarip hem de yapısal eşitsizlikler, ekonomik sorunlar ve politika eksikliklerinden etkilenmektedirler.

Sonuç olarak, kurumlar, medya, sivil toplum kuruluşları, siyasi figürler, resmi metinler, evsizliğin temsili ve bir sosyal problem olarak tanınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Evsizliğin bir sosyal sorun olarak kabul edilmesi, bu durumun tüm nedenlerinin kişiselleştirilmemesi gerektiğini gösterir. İlgili tanımlar, evsizlere yönelik hizmetlerin ve sosyal yardımların çerçevesini çizmektedir.

Bu yaklaşımların sonucunda ise alan çalışmalarında evsizliğin nedenleri çoğunlukla üç farklı biçimde ele alınmaktadır ve problemin kaynağına yönelik benimsenen bakış açıları birbirinden farklı çözüm önerilerini beraberinde getirmektedir. Evsizliğin yapısal bir problem olarak tanımlandığı çalışmalarda çözüme yönelik kapsamlı önlem ve hizmetler tasarlanmaktadır. Buna karşılık, evsizliği kişisel bir problem veya patoloji olarak gören yaklaşımlar ise politika geliştirme konusunda yeterli adımlar atmamaktadırlar. Bir diğer yaklaşımda ise hem kişisel hem de yapısal problemler dikkate alınır ve hibrit bir bakış açısı benimsenir (Hutson and Clapham, 1999). Best (2010), evsizliğin genel anlamda ciddi bir problem olarak kabul edilmesine rağmen, bu sosyal problemin planlı ve kapsamlı kamusal müdahale gerektiren bir durum olarak temsil edilmediğini belirtir.

Türkiye’de Evsizlik Çalışmaları

Evsizlik Türkiye’de özellikle büyükşehirlerde giderek daha çok öne çıksa da, sosyal bilimciler tarafından pek tercih edilen bir araştırma konusu olmamıştır. Akademik alanda ancak 1990’larda araştırılmaya başlanmış, evsizlik araştırmalarında son yıllarda artış gözlemlenmiştir. Bu çalışmaların büyük bir kısmı sosyal hizmetler bakış açısı ile yazılmıştır. Diğerleri ise sosyoloji, mimarlık ve ekonomi gibi farklı disiplinlerde yürütülmüştür. Evsizler ile ilgili ilk akademik çalışma evsiz ölümleri hakkındadır (Altun, 1997). İlerleyen yıllarda ise Işıkhana (2002) ve Meneviş (2006) Ankara’daki evsizler ile görüşerek onları sosyo-demografik özellikleri bakımından ele almıştır. Bu çalışmalara göre alkol veya madde bağımlılığı, sağlık problemleri, sosyal güvencesizlik evsizlerin ortak problemleridir. Meneviş (2006) evsizlerin üçte birinden fazlasının hapisane geçmişi olduğunu da belirtmektedir. Erbay (2013) ise Ankara’daki evsizler hakkında daha önceki çalışmalara benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Türkiye’de evsiz çocuklarla ilgili de çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Şener ve Serdar (2015), sokakta yaşayan veya çalışan çocukların en yaygın oluşma sebebinin kırdan kente göç olarak tanımlar. Göçün bir çıktısı olarak aile içi sorunlar, yoksulluk ve işsizlik gibi problemler, bu çocukları risk grubuna dahil etmektedir. Devlet kurumları ve gönüllü kuruluşlar, bu risk grubundaki çocuklara yönelik kapsamlı hizmet ve politikalara sahiptir. Benzer şekilde, Kızmaz ve Bilgin (2010) sokakta çalışan çocukların çoğunlukla kente göç etmiş ailelerin çocukları olduğunu vurgular. Aker, Dündar ve Pekşen (2007) ise bir aylık gazete haberlerini incelediklerinde, haberlerin neredeyse yarısında sokaktaki çocukların adli konular ve suç olaylarıyla ilişkilendirildiğini tespit

etmiştir. Özellikle sokak çocuklarının madde bağımlısı, suçlu ve gaspçı kimliklerle damgalandığına dikkat çekilmektedir.

Son yıllarda yapılan önemli evsizlik çalışmalarından biri olan Bekaroğlu Doğan (2021), evsizliğin kişisel ve yapısal nedenlerini ve bu iki boyutun birbiriyle olan ilişkisini anlamak amacıyla Tarlabası'ndaki evsizlerle ve çeşitli kurum temsilcileriyle görüşmeler gerçekleştirmiştir. İstanbul bağlamında yapılan bu çalışmada, evsizlere yönelik yaygın önyargılar tespit edilmiştir. Kurum çalışanlarının neredeyse tamamı, evsizlerin sokakta yaşamayı tercih ettiklerini, sorumsuz olduklarını ve sisteme karşı olduklarını düşünmektedir. Bekaroğlu Doğan'a göre, İstanbul'daki evsizlere yönelik sosyal politika eksikliğinin ana sebebi bu önyargılardır. Ayrıca, evsizlerin suç işlediğine dair bir algı bulunmasına rağmen, çalışmaya katılan evsizler arasında suça maruz kalanların, suç işleyenlerden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Evsizlerin madde bağımlılığına yönelik uygulamaları ise genellikle travmatik deneyimler ve sokakta yaşamının zorlukları karşısında geliştirdikleri bir başa çıkma mekanizması olarak tanımlanmıştır. Yapısal nedenler ele alındığında, yoksulluğun yanı sıra güvensiz ve yetersiz konaklama koşullarının, evsizlik başlamadan önce bireyler tarafından uzun yıllar boyunca deneyimlendiği görülmüştür. Enformel konutlaşma ve enformel çalışma pratiklerine rağmen, göç sonrası yaşanan yoksulluk ve işsizlik süreçleri evsizliğe zemin hazırlayan faktörler olarak tespit edilmiştir. Beyoğlu'ndaki evsizler üzerine yapılan bu araştırmaya göre, bu kişilerin evsiz kalmadan önce yetersiz konaklamaya sahip olduğu, çocukluk ve gençlik dönemlerinde yoksulluk yaşadığı, aile içi şiddet ve ihmale maruz kaldığı, düşük eğitim seviyelerine ve zayıf sosyal ağlara sahip olduğu gözlemlenmiştir (Bekaroğlu Doğan, 2021). Bu bulgular, bireylerin evsiz kalmadan önce hem kişisel sorunlardan hem de yapısal yetersizliklerden etkilendiğini göstermektedir.

Bektaş (2014), hayatında en az bir kez evsiz kalmış veya cezaevine girmeden önce evsiz olan hükümlü ve tutuklularla yaptığı çalışmada, katılımcıların yarısından fazlasının evsiz kalmadan önce aile ilişkilerinin kötü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, katılımcıların %61'inin memleketlerinden göç ettikten sonra evsiz kaldıkları tespit edilmiştir. Türkiye bağlamında ilişki problemleri, göç ve evsizlik arasında bir korelasyon görülmektedir.

Son olarak ise literatürde evsizliğin anlamsal boyutuna odaklanan iki önemli çalışma bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Gümüş'ün (2016) İstanbul, Tarlabası'nda evsizlik eşliğinde yaşayan bireyleri inceleyen araştırmasıdır. Gümüş, biyografik görüşmeler ve gözlemler aracılığıyla, bu bireylerin "evsizliğe düşme anlarını" derinlemesine analiz etmiştir. Bu çalışmaya göre, evsiz kaldıktan sonra, kişinin bedeni toplumsal statüsünü kaybetmekte ve evsizlik bir kirlenme biçimi haline dönüşmektedir. Evsiz kişi toplumun gözünde kirlilik ve tehlikelilik ile damgalanmaktadır. Kişisel temel hak ve güvencelerini

kaybetmeleri ise onları bir anlamda vatandaşlıktan çıkarmaktadır, vatansız ve yurtsuz hale getirmektedir. Evsizlerin toplumdan dışlanmaları ve aşağılanmaları ise sıkça dile getirilen deneyimlerdir. Bir diğer çalışmada ise Dursunoğlu (2020) evsizlere yemek desteği sağlayan bir lokantada gönüllülerin evsizlere yönelik algılarını ve yorumlarını incelemiştir. Bu araştırma, gönüllülerin evsizliğin nedenlerini hem kişisel hem de yapısal faktörlere dayandırdığını ortaya koymaktadır. Gönüllülere göre, evsizlikten çıkış için kişisel sorumluluk, disiplin, eğitim, sosyal ilişkiler geliştirme ve psikolojik destek gereklidir.

Yöntem: Eleştirel Söylem Analizi

Sosyal problemler, söylemler aracılığıyla şekillenir ve söylemlerle inşa edilirler. Bir olgunun toplum tarafından sosyal problem olarak kabul edilebilmesi, yaygın bir sorun olduğuna dair kabulün yanı sıra, bu soruna yönelik kamusal müdahale gerekliliği konusunda bir fikir birliği oluşmasını gerektirmektedir. Bu çalışma, söylem analizi yöntemiyle Türkiye'deki evsizlere dair yaygın temsil ve algıları inceleyerek evsizlik ile ilgili sosyal politikaların ilişkisini anlamayı amaçlamaktadır. Evsizliğin bir problem olarak söylemle nasıl temsil edildiği bu bağlamda araştırılmıştır.

Söylem kuramları, sembolik analizlerin gerçekleştirildiği araştırma süreçlerini kapsayan bir araştırma yöntemidir. Siyasi olaylar, kültürel pratikler ve kamu yönetimi gibi çeşitli alanlarda söylemsel yapıları inceleme amacını taşır (Janoski, Alford, Hicks ve Schwartz, 2010). Söylem, bir simgeler sistemidir ve anlamlandırılması bağlam içinde ve tarihsel süreçler göz önünde bulundurularak yapılır. Söylem kuramları, üç ana ekol etrafında sınıflandırılabilir. İlk olarak, bağlam içinde kullanılan dil üzerine odaklanan söylem çalışmaları, cümleler arası ve kişilerarası ilişkileri inceler. İkinci olarak, yapısal ve post-yapısal, hermeneutik yaklaşımların egemen olduğu dönemde söylem, bahsettiği şeyi üreten sosyal pratikler olarak değerlendirilmeye başlar. Son olarak ise, post-yapısalcı ve post-marksist yaklaşımlarda, söylem analizi söylemsel olmayan pratikleri de içerir ve sosyal yapıları muğlak, tamamlanmamış ve şartlara bağlı tanımlar (Howarth, 2000).

Eleştirel söylem çalışmaları, söylem ve sosyal yapılar arasındaki diyalektik ilişkiyi inceleyerek, güçlü olanın hakimiyet aracı olarak dil ve anlam kullanımını keşfetmeyi amaçlar. Bu çalışmalar, söylem teorisini kullanarak sosyal gerçekliğin nasıl inşa edildiğini, söylemlerin sosyal pratiklerle nasıl ifade edildiğini ve karşıt söylemlerin nasıl oluştuğunu araştırır. Söylem, aynı zamanda kimlik inşa eden anlamlı pratiklerin bir sistemidir. Bu yaklaşıma göre, politik oluş ise söyleme içkin olarak kabul edilir çünkü anlam inşası, her zaman güç ve iktidar kullanımını içermektedir (Howarth ve diğ., 2000).

van Dijk yaklaşımı başta olmak üzere söylemi merkezine alan “eleştirel söylem analizi” (ESA) 1970’lerde dönemin sosyal boyutları kapsamayan formel dilbilim

yaklaşımlarının aksine, sosyal yapılar ve dil arasındaki bağın irdelenmesi ile ortaya çıkmaya başlamıştır (van Dijk, 2015). Bir yaklaşım olarak çok-disiplinli araçlardan faydalanması ile diğer söylem çalışmalarından ayrılır. Sosyal süreçler ile beraber bilişsel boyutu da açıklamayı hedefleyen bir araştırma biçimidir. Genel olarak bakıldığında eleştirel söylem çalışmalarında iktidar ilişkileri, gücün kötüye kullanımı ve eşitsizliklerin sıradanlaşmasında söylemin rolü ön plana alınır. Sosyal problemler ve ideolojik tahakküm ise analizlerde öncelik verilen meselelerin başında gelir. Söylem, bahsedilen bu fenomenleri üretir, meşrulaştırır, yeniden üretir ve kendine karşıt görüşü mümkün kılar (van Dijk, 1998). Yaklaşımın temel varsayımına göre eşitsizlik ve adaletsizlikler dil ile yeniden üretilirler ve meşrulaştırılırlar (Titscher ve diğ., 2000). Güç, egemen ideoloji ve tutumları doğallaştırma, normalleştirme, meşrulaştırma eğiliminde dil ile temsil edilmektedir. ESA, bir söylemin mevcut sosyal yapıyla ilişkisini inceleyerek sosyal problemler hakkındaki farkındalığı artıran bir araştırma yaklaşımı olarak da tanımlanmaktadır (Bloor ve Bloor, 2007).

Politikalar, problemleri çözmeye yönelik eylem planlarıdır ve çerçevesi çizilmiş belli olguları düzeltilmesi veya değiştirilmesi gereken durumlar olarak tanımlarlar. Ancak söz konusu problemler çoğu zaman ima edilir ve örtük biçimde temsil edilen tanımları da içerir (Bacchi, 2009). ESA, söyleme dair katmanlı yapıların değerlendirilmesi ile dominant ideoloji, tutum ve temsilleri belirginleştirmektedir.

ESA, bu çalışmada benimsenen biçimiyle, dili ve sosyal olarak paylaşılan inançlar bütünü olarak ideolojiyi, sosyal biliş adı verilen zihinsel bir boyutun ara yüzüyle ilişkilendirerek ele alır. Bu yaklaşıma göre, ideolojiler kişisel değildir ve dünyanın yanlış algılanmasından kaynaklanan yanlış bir bilinç de değildir; bunun yerine, ideoloji gruplar tarafından paylaşılan inançlar bütünü olarak tanımlanır.

Eleştirel söylem çalışmalarındaki öncü isimlerden olan Fairclough ve Wodak (1997)'a göre bu araştırma yönteminin temel ilkeleri şöyle listelenmiştir:

- ESA sosyal problemlere yöneliktir.
- İktidar ilişkileri söylemseldir.
- Söylem toplum ve kültürü içerir.
- Söylem ideolojiktir.
- Söylem tarihseldir.
- Metin ve toplum arasında dolaylı bir bağ bulunur.
- Söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
- Söylem bir çeşit sosyal eylemdir.

van Dijk'ın sosyo-bilişsel yaklaşımına göre, ideoloji sosyal gruplar tarafından paylaşılan sosyo-bilişsel temsillerdir. Bu temsiller, farklılıkları ve zıtlıkları vurgulayarak, “biz” ve “öteki” gruplarını birbirinden ayırır ve genellikle bizimle ilişkili grubun olumlu, öteki grubun ise olumsuz yönlerini pekiştiren inanç, tutum, söylem ve eylemleri içerir. Sosyal gruplar, kimliklerini inşa ederken grup değerleri, hedefleri, üyelik koşulları, etkinlik biçimleri, grup içi roller, toplumdaki pozisyonlar, sembolik, maddi ya da sosyal kaynaklar gibi birçok kategorik kriteri kapsayan şemalar kullanırlar. Böylece, ideolojilerin önemli sosyal işlevleri olduğu anlaşılır (Machin ve Mayr, 2012). “Biz” ve “öteki” arasındaki farklar, soyut boyutlara sahip olmakla birlikte, aynı zamanda sosyal, materyal ve sembolik kaynaklara erişim mücadelesinin bir parçasıdır ve bu farklılıklar gerçek sosyal, politik ve ekonomik çatışmalara dayanmaktadır (van Dijk, 1998).

ESA çerçevesinde, söylemler yapısal bir analize tabi tutulur. Bu analizde öncelikle söylemin yapısı, yerel ve global olmak üzere iki seviyede incelenir. Yerel seviyede, cümleler arası ilişkiler, kelime tercihleri ve cümlenin yapısı gibi dar anlamda yapısal birimler ele alınırken, global seviyede metnin teması veya genel konusu gibi daha geniş kapsamlı biçimsel öğeler üzerinde durulur (van Dijk, 1988). İlerleyen aşamalarda, söylem yapıları mikro ve makro boyutlarda değerlendirilir. Mikro yapıda, cümle düzeyinde ve dil dışı bazı faktörlerle birlikte tematik düzey incelenir. Makro yapıda ise sosyal ve tarihsel bağlam, haber kaynakları ve ilgili arka plan bilgisi gibi unsurlar dikkate alınır. Ayrıca, yazılı metinlerde kullanılan fotoğraflar, illüstrasyonlar gibi görsel unsurlar; metnin yerleşim düzeni, başlık ile metin arasındaki kontrast ve metinde punto kalınlığı ile öne çıkarma gibi grafik yapı unsurları da söylem analizinde değerlendirilir. ESA çalışmalarına göre, sözlü veya yazılı her türlü iletişimsel faaliyetin çıktısı söylem üretir. (van Dijk, 1998). Bu yaklaşımda önemli bir kavram olan bağlam, söylemin sosyal bağlam içinde gerçekleştiğini vurgular. Söylemin temel unsurları, metin/konuşma ve bağlamdır (van Dijk, 2015). Bağlam, güç ilişkilerinin kendini gösterdiği yerdir ve söylemin yerindeliğini, anlaşılabilirliğini ve ideolojiyle olan ilişkisini belirler. Huckin, Andrus ve Clary-Lemon'a göre (2012), kurumlar güç suiistimalinin en yoğun görüldüğü yerlerdir ve bu nedenle analiz sürecinde bağlamın dikkate alınması önemlidir. Van Dijk (1998) ise, her söylemin ideolojik olmadığını, ancak ideolojilerin genellikle söylem yoluyla aktarıldığını, üretildiğini, paylaşıldığını ve mücadele konusu olduğunu belirtir.

Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, Türkçe evsizlik literatüründe evsizlere dair yaygın söylemlerin incelendiği ilk araştırmadır. Çalışmanın serencamını iki araştırma sorusu belirlemiştir.

1. Türkiye'de evsizler ve evsizlik nasıl temsil ediliyor?
2. Türkiye'de evsizlik bir sosyal problem olarak algılanıyor mu?

Bu soruları yanıtlamak üzere Türkiye’de evsizlikle ilgili yaygın temsil ve algılar araştırılmış ve evsizliğin sosyal bir problem olarak söylemlerde nasıl temsil edildiği sorgulanmıştır. Bu doğrultuda yöntem olarak nitel doküman analizi ve eleştirel söylem analizi benimsenmiş, araştırma kapsamında Türkçe literatürde yer alan evsizlik çalışmalarının yanı sıra haber metinleri, duyurular ve resmî belgeler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Evsizlerle ilgili haber ve metinlere ulaşmak için “evsiz”, “sokakta yaşayan” ve “sokakta kalan” anahtar kelimeleri kullanılarak Google arama motoru aracılığıyla taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, gazete tirajı yüksek olmak üzere Milliyet, Hürriyet, Habertürk, Sabah gibi haber sitelerinde anahtar kelimelerin taranması sonucu ulaşılan ilgili haberler analize dahil edilmiştir. Ancak veri toplama sürecinde, evsizlikle ilgili haberlerin sınırlı sayıda ve genellikle mevsimsel olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, çalışmada daha geniş bir kaynak havuzuna erişebilmek adına Google arama motoru aracılığıyla ilgili anahtar kelimeler kullanılarak yapılan taramalar sonucu Mynet gibi farklı haber sitelerindeki içerikler, Twitter ve benzeri sosyal medya platformları aracılığı ile yapılan belediye duyuruları gibi metinler de inceleme kapsamına alınmıştır. Bu taramalar, özellikle belediye duyuruları ve yerel gazete haberlerine ulaşmayı sağlamıştır. Haber ve duyuru tipi metinler yalnızca 2017-2022 yılları arasındaki beş yıllık periyotta yayımlanan ve evsizlikle ilgili güncel algı ve tutumları betimleyen kaynaklar olarak kullanılmıştır. Dahil edilen diğer metinler için tarih kısıtı koyulmamıştır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Vakıflar Yönetmeliği gibi kamusal metinler ise dezavantajlı gruplara yönelik ve sosyal hizmet kapsamına giren ilgili maddeleri bakımından kaynak havuzuna eklenmiştir. Son olarak ise literatürdeki evsizlik çalışmaları da diğer metinler gibi Türkiye’de evsizlerin temsil ve algı inşasına katkıda bulunan içerikler olarak incelemeye dahil edilmiştir.

Türkiye’de Evsizlere Dair Yaygın Söylemler

Evsizlere dair yaygın söylemleri beş temel başlık altında incelemek mümkündür; *kişiselleştiren, duygusal, kriminalize eden, nesneleştiren ve normalleştiren söylemler*. Bu söylemler, veri setinde evsizler hakkında en çok tekrar eden ifadeler gruplandırılarak belirlenmiştir. Herhangi bir kategoriye dahil edilmesi mümkün olmayan ifadeler dışarıda bırakılmıştır. Veriler haber siteleri, sosyal medya platformları, kamu metinleri ve akademik çalışmalar incelenerek elde edilmiştir. Söylemlerde evsizleri ötekileştiren temsiller aşağıda betimlenecektir.

Kişiselleştiren Söylemler

Bu kategoriler arasında, en yaygın söylemin evsizliği kişiselleştiren söylemler olduğu belirlenmiştir. Bu tür söylemler, evsizliğin sebeplerini bireyin kişisel yetersizlikleri, eksiklikleri veya varsayılan patolojik durumları ile ilişkilendirerek sorumluluğu bireye yüklemektedir. Kişiselleştirme kategorisi içinde, “kimsesizlik

söylemi” ve “patolojikleştiren söylemler” olmak üzere iki alt kategori bulunmaktadır. “Kimsesizlik söylemi” bireyin sosyal destekten yoksun oluşunu vurgularken, “patolojikleştiren söylemler” bireyin psikolojik ya da fizyolojik durumunu problem olarak sunar. Bu ayrım, evsizliği anlama ve ele alma biçimimizi derinden etkiler ve söylemlerin nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunar.

Kimsesizlik söylemi, evsizleri sosyal dünyadan dışlanmış, aile bağları kopmuş ve genel olarak bir sosyal marjinallik çerçevesinde temsil eder. Türkiye’de engelliler, yaşlılar ve çocuklar gibi kırılgan gruplar için çeşitli sosyal politikalar mevcuttur; ancak “kimsesiz” olarak nitelendirilen evsiz bireyler için spesifik bir politika bulunmamaktadır. Bu durum, evsiz kişilerin politika düzeyinde de sosyal dışlanmayı tecrübe ettiklerini göstermektedir.

Patolojik marjinallik söylemi, evsizin karakterindeki veya yaşam biçimindeki aşırılıklara, sosyal normların dışında kalan yönlerine işaret eder. Geçmiş çalışmalar, evsizliğin temel nedenleri olarak işsizlik, yoksulluk, uzun süreli yetersiz veya güvensiz konaklama ve ailevi travmalar gibi faktörleri sıralar (Küçük, 2014; Bekaroğlu Doğan, 2018). Ancak hâkim söylemler, bu nedenleri minimize eder ve odağı birey olarak evsizi kaydırarak evsizliği kişiselleştirir. Patolojikleştiren ve marjinallik söylemleri ile evsiz kişiler, karakter bozuklukları veya madde bağımlılıkları gibi olumsuz yönleriyle damgalanır.

Haberlerde, metinlerde ve raporlarda evsizlerin sıkça “kimsesiz” olarak temsil edildikleri görülür. Bu terim, bazen evsizliğin toplumdan ve yakın ilişkilerden tamamen kopmuş boyutuna vurgu yapmak için “evsiz ve kimsesiz” şeklinde kullanılırken, bazen de “kimsesiz” terimi, evsiz kişiler için bir kod adı olarak işlev görür. Yerel gazetelerde ve resmi metinlerde bu ifadenin daha sık kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Kamusal metinlerde “kimsesiz” söylemiyle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Örneğin, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 24. maddesine göre, “dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” belediye giderleri arasındadır (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Yoksul ve engellilere yapılan yardımlar için hizmet alıcının kim olduğu açıktır. Ancak “kimsesizler” ifadesi, diğer metinlerde de görüldüğü gibi, evsizler için bir kod adı olarak işlev görebilmektedir. Bu anlayışa göre, her kimsesiz evsiz olmayabilir, ama çoğu zaman her evsiz kimsesiz olarak kabul edilir. 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nda yer alan 5. madde bekçilerin görevlerini açıklarken, “Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen, şiddet mağduru veya şiddete ya da istismara uğrama riski taşıyan kadın ve çocukları, kimsesizleri, engellileri ve acizleri en yakın genel kolluk birimlerine teslim etmek” ifadesini kullanır (Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, 2020). Bu ifade, Büyükşehir Belediyesi Kanunu’ndaki kullanımla benzerlik gösterir ve evsizler yerine “kimsesiz” denilerek, evsizliğin ve onun bir sosyal problem olarak varlığının bu metinlerde gizlendiğini düşündürür.

Tıbbi jargonda ise “bimekân” ve “kimsesiz” ifadeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Her iki terimin bir arada kullanılması, evsiz bireylerin hem fiziksel hem de sosyal yoksunluklarını vurgular. 2014 yılında yayımlanan “Bimekan, Kimsesiz Hastaların Sosyal Hizmet Danışmanlık Süreci prosedüründe (Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, 2014) evsizler şu şekilde tanımlanır: “Sağlık kuruluşlarında tedavi gören kimsesiz, terk, bimekan ve sahipsiz hastalar tespit edildiğinde...” Bu ifadelerle, evsizin yaşadığı yoksunluklar dört farklı kelime ile tekrarlanarak vurgulanır. Yıldırım ve Başer yaptıkları çalışmada (2018), acil servise başvuran evsiz bireyleri “kimsesiz ve bimekan müracaatçılar” olarak tanımlamaktadır.

Vakıflar Yönetmeliği’nde kimsesizler için kullanılan “Garip” maddesi, hayatta kimsesi olmayan ve aynı zamanda fakir olan kişileri tanımlamaktadır (Vakıflar Yönetmeliği, 2008). Bu terim hem acınacak durumu hem de mecazi anlamda norm dışı olmayı ifade eder. Aynı terim, cenazesi teslim alınmayan kişiler için kullanılan “garipler mezarlığı” veya “kimsesizler mezarlığı” ifadelerinde de görülebilir. Bu ifadeler, evsiz bireylerin toplum içinde nasıl görüldüğü ve sosyal yoksunluklarının nasıl algılandığı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Bu kategori altındaki kelime ve retorik tercihler, evsizliğin sosyal dışlanma veya sosyal yoksunluk boyutunu vurgular. “Kimsesiz” ifadesi kullanılarak evsizlerin anonimleşme derecesinin arttırıldığı da ifade edilebilir. Türkçe’de “kimse” kelimesi, genellikle anonim kişi veya kişileri ifade eder; kim oldukları bilinmez. Ancak “kimsesiz”, yakın sosyal bağları olmayan bir bireyi tanımlar. “Garip” kişi ise hem yoksul hem zor durumda hem de kimsesiz olan kişidir. Evsizleri bu şekilde tanımlamak, yaşanan evsizliği kişiselleştirir ve sokakta yaşayanları kimsesi olmayanlar olarak tanımlar.

Evsizlerin “kimsesiz” olarak tanımlanması, kamusal veya toplumsal bir sorumluluk hissini de bertaraf etmektedir. “Kimsesiz” denilerek yapılan tanımlamalar, kişinin sosyal yoksunluk sorununa işaret eder ve bu bağlamda, kimsesizlik, sosyal politikanın çözmeye çalışacağı bir sorun olarak görülmez. Oysa kişilerin “evsiz” olarak tanımlanması, yoksulluk ve barınma sorunlarını ön plana çıkararak, bu sorunların çözülebilir ve önlenebilir problemler olarak tanımlanmasına imkân tanır. “Kimsesiz” ifadesiyle yapılan tanımlamalar, sorunun yalnızca bir boyutuna odaklanır. Sosyal politika kapsamında çeşitli kırılğan gruplar hizmet ve destek alabilirken, “kimsesiz” evsizlerin sokakta yaşaması kişisel bir problem olarak görüldüğü için hizmet sunulmadığı öne sürülebilir.

Evsizlikle ilgili yaygın kullanılan bir başka yaygın kategori ise patolojikleştiren söylemlerdir. Bu tür söylemler, evsiz bireyleri durumlarının birincil sorumlusu olarak tanımlar ve onların bir tür patoloji taşıdığını varsayar. Böylece, evsizlik, kaçınılmaz bir sonuç olarak görülür ve bu kişiler marjinal kabul edilen kişilik özellikleri veya

alternatif yaşam tarzları ve hayat felsefeleri ile temsil edilirler. Bu insanların yaşam tarzlarıyla evsizlikleri arasında doğrudan bir bağlantı kurulmakta ve genellikle evsizliği tercih eden bir yaşam biçimini benimsedikleri varsayılmaktadır. Bu yaklaşım ise, evsizliği doğallaştırır ve normalleştirir. Normalleştirilen bir olgu, sosyal bir problem olarak algılanmaz. Bu nedenle, evsiz kişiler, taşıdıkları karakter özellikleri, alkol veya madde bağımlılıkları ve sokakta yaşamayı tercih etmeleri gibi sebeplerle damgalanır. Damgalama, müdahale gerekliliğini azaltır çünkü evsizlik, çözümü olmayan bir hastalık olarak kabul edilir ve bu durum toplumun bu bireylere müdahale etme isteğini azaltır.

Işıkhan (2006) evsizler hakkında yazdığı makalede, terminaller, garlar, metrolar, bankamatikler, köprü altları, parklar ve toplumun marjinal kesimlerinde yaşayan kişi ve grupları evsiz olarak tanımlar. Makalede ruh sağlığı sorunları olan evsiz kadınlar ele alınmıştır; ancak bu grupla herhangi bir görüşme yapılmamış, yalnızca uluslararası literatürden elde edilen verilere dayanılarak bilgi verilmiştir. Saha çalışması yapılmadığı halde, evsiz bireyler marjinal kişiler olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde, Acar ve Erbay (2013), evsizleri toplumdan izole, yalnız yaşayan, bedensel ve ruhsal hastalıkları olan kişiler olarak tanımlamıştır.

Literatürdeki bu tür örnekler, patolojik temsillerin sıklıkla yeniden üretildiğini göstermektedir. Özdemir (2010) ise, uluslararası literatürü baz alarak, evsizlerin patolojilerine ilişkin vurgular yapmıştır. Türkiye'deki erken dönem çalışmalarından bazı verileri kullanarak patoloji söylemini pekiştirir (Özdemir, 2010, s. 81):

“Evsizlerle ilgili çalışmalar yapan pek çok bilim insanına göre evsizlik sorunu; kronik alkolizm, madde bağımlılığı, akıl hastalığı ve yaşlılık gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar evsizlerin üçte birinin kronik ruh sağlığı sorunları yaşadığını, şizofreni ve manik-depresyonun en sık rastlanan rahatsızlıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı çalışmalar bu oranın yarısına işaret etmektedir.”

Bekaroğlu Doğan (2018), İstanbul'da çeşitli kurumların yöneticileri ve temsilcileri ile evsizler hakkında görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde, kurum çalışanlarının evsizlerle ilgili önyargıları ve patolojik damgalamaları dikkat çekmiştir. Örneğin, İstanbul Darülaceze Müdürü evsizlerin karakterleri hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Oradaki insanlar (kışın verilen barınak hizmetinden faydalananlar) gerçek insanlar değil. Kronik evsizler, kapalı alanlarda yaşamak istemeyen, daralıp bunalan ve bir an önce oradan kurtulmak isteyen insanlardır. Hava biraz açık olduğunda bile hemen dışarı çıkmak isteyen insanlar, böyle bir eğilimleri var.” (Bekaroğlu Doğan, 2018, s. 134-135). Bu tür ifadeler, evsiz bireylerin sosyal damgalanmasına ve yanlış anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Evsizleri patolojik kişilik özellikleri ve tercihleri ile damgalayan medya söylemleriyle de sıklıkla karşılaşılmaktadır. Buna bir örnek olarak Demirören Haber Ajansı aracılığıyla Habertürk'te (2021) “Yürek yakan son bakış! 10 yıldır babasını ikna edememiş” başlığı

ile yayımlanan bir haberde evsiz olmayı tercih ettiği iddia edilen patolojik bir kimliğin inşasına haber başlığı ve metni boyunca yer verilmiştir. Bir başka haberde ise evsiz bir bireyin kaldırım kenarında uzun süre hareketsiz kalması üzerine yapılan ihbar ile kişinin öldüğü tespit edilmiştir. Evsizi çevreden tanıyan bir vatandaşın beyanı kişiyi patolojik bir kişilik olarak yansıtmıştır: “Kimliğini tam olarak bilmiyorum. Sabah gördüm uyuyor zannettim. Medikalın oraya geldim, kahvaltı falan yaptım dışarı çıktığımda adam herhalde ölmüş olmuş ki büyük oranda ya alkol, ya da kolonya gibi şeyler içtiğini düşünüyorum.” (Haberler.com, 2022)

Akademik metinlerin ve medya söylemlerinin yanı sıra, sosyal kurumları temsil eden yönetici ve temsilcilerin evsizlere yönelik ifadeleri onları sıklıkla patolojikleştirme eğilimi göstermektedir. Bu ifadelerde evsizler ya tedavi edilmeleri gereken ya da tedaviye cevap vermeyen bir hastalığa sahip olarak görülür. Söylemlere göre, evsizliğe neden olan şeyler, kişinin tercihleri ve sahip olduğu özelliklerdir; bu da evsizliği, kişinin kendisinin neden olduğu ve bireysel olarak çözebileceği bir problem olarak tanımlar. Bu bakış açısı, evsizin problemlerini çözme isteği olduğu sürece sorunların ortadan kalkacağını öne sürer. Bu tür söylemler, evsizliğin yapısal nedenlerini görmezden gelir ve bu nedenlere yönelik çözüm önerilerini reddeder. Ancak evsizliğe neden olan durumlar sadece kişisel faktörlerle sınırlı değildir; yapısal, ekonomik ve sosyal faktörler de önemli bir rol oynamaktadır. Evsizliğin bir tercih olarak görülmesi, sağlanan sosyal destek ve sosyal yardımların minimumda tutulmasına neden olmaktadır. Mevcut koşullarda, evsizlere yönelik sosyal yardımların kapsamı sınırlıdır ve sunulan barınma imkanları genellikle geçici olarak sağlanmaktadır. Bu şartlar altında, evsizlik problemlerine kalıcı çözümler sunacak kapsamlı politika geliştirmenin önemi daha da belirginleşmektedir.

Duygusal Söylemler

Haber metinlerinde ve evsizlikle ilgili söylemlerde sıklıkla rastlanan bir başka yaygın tema duygusal söylemlerdir. Bu söylemlerde evsizler, yardıma muhtaç, çaresiz ve korunmaya ihtiyaç duyan bireyler olarak temsil edilir. Bu tür ifadeler genellikle duygusal bir yaklaşım içerir ve merhametin önemine vurgu yapar. Nussbaum (1996) merhametin, insanların çekilen güçlüklerin farkına varması ve bu güçlüklerin ciddiyetini kabul etmeleriyle ortaya çıktığını belirtir; bu bağlamda, insanlar evsizlerin yaşadıklarını hak etmediklerine ve benzer durumları kendilerinin de yaşayabileceğine karar verirler. Williams (2008) ise zorlukların ve sıkıntıların evrensel bir deneyim olduğunu, bu nedenle merhametin temelini bu ortak insanlık deneyiminden kaynaklandığını öne sürer. Türkiye’deki merhamet söylemi, İslam ahlakı ve etiğinden, bir erdem olarak yardımseverlikten büyük ölçüde etkilenmiştir. Kamusal alanda, medyada ve evsizlerin kendi ifadelerinde merhamet ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin kişisel ve toplumsal bir sorumluluk olduğu vurgulanmaktadır.

Can (2022)'ın Sabah'ta "Hz. Kaab Camii'nde iyilik hasadı" başlığı ile yayımladığı evsizlere dair haber örneğinde görüldüğü gibi, merhamet dili sıkça tercih edilir.

"Sokakta kalan kimsesiz vatandaşlara sağlanan imkanlarla ön plana çıkan Hz. Kaab Camii'nde kış hasadı heyecanı yaşandı. Cami çevresindeki serada ekilen ürünler toplandı, lezzetli yemekler yapıldı. Fedakarlıklarla herkesin gönlünde taht kuran imam Emin Kır, kış aylarında da yardıma muhtaçları yalnız bırakmadı."

Bu başlık ve ifadeler, evsizlerin durumuna yönelik hissedilen duyguları, yapılan fedakarlıkları ve oluşturulan sosyal bağları ön plana çıkarır. Ancak duygusal söylemler, merhamet hissi uyandırmalarına karşın problemleri çözmek için her zaman yeterli olmayabilirler. Özel bir durum olarak, doğal afetler, kazalar veya kontrol edilemeyen durumlar sonucu evsiz kalan aileler, genellikle hızlı ve etkili çözümlerle desteklenmektedir. Ailelerin resmî kurumlara başvuruları ve medya aracılığıyla devletten ve yetkililerden yardım talepleri, bu durumda yaygın olarak görülen pratiklerdendir. Bu çalışmada yapılan gözlemlere göre, evsizler arasında evsizlikten en hızlı çıkan grup ailelerdir. Denizli'de yaşanan olay bu duruma iyi bir örnek teşkil eder (Sabah, 2022a):

"Yangını kısa sürede söndüren Denizli Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı'nın durumu haber vermesi üzerine aynı gün harekete geçen Büyükşehir Belediyesi Sevgi Eli evsiz kalan aileye umut oldu. Tüm eşyaları ile birlikte evleri yanan ailenin imdadına Denizli Büyükşehir Belediyesi Sevgi Eli yetişti. Sevgi Eli ekipleri hayırseverlerin bağışladığı eşyalarla ailenin tüm eşyalarını yenileyerek aynı mahallede kiralanan evlerine yerleştirdi. Kış günü evsiz kalan Gümüşten ailesi kısa sürede sıcak bir yuvaya kavuşmanın sevincini yaşadı."

Evsiz aileler ile diğer sokakta yaşayan bireyler arasında belirgin iki farklılık gözlemlenmektedir. İlk olarak, evsiz ailelerin ev veya yuva sahibi olmayı daha çok hak ettiklerine ve bu durumun onlar için hayati önem taşıdığına dair genel bir tutum mevcuttur. Ev ve aile arasındaki sıkı bağ, kültürel kodlarda evin, ailevi ilişkilerin merkezi olarak görülmesiyle pekiştirilir. Bu nedenle, bir ailenin evsiz olması, evin ve ailenin kültürel anlamlarına ters düşer. Böyle durumlarda toplumun yardım etme duygularının devreye girdiği görülmektedir. Sabah gazetesinde (2022b) geçen bir haber bunun iyi bir örneğidir:

"Afyonkarahisar'ın Sandıklı ilçesinde geçtiğimiz ocak ayında çıkan yangın sonrası evsiz kalan yaşlı çift, köy sakinleri yardımı ile tamir ve onarımını yaptıkları eski okul lojmanında kalmaya başladı. Çift, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un kendilerine yardım elini uzatmasını ve yanan evlerini yeniden yapmasını istiyor."

Evsiz aileleri diğer evsizlerden ayıran ikinci fark ise, bu örnekte görüldüğü gibi ailelerin kurumlardan ve kamu yöneticilerinden yardım talep etmeleri veya medya aracılığıyla yapılan haberlerle destek istenmesi gibi aktif taleplerde bulunulmasıdır. Bu pratikler, ailelerin bir eve sahip olmalarının önemi ve taleplerinin genellikle geri çevrilmeyeceğine dair bir inançla desteklenmektedir. Bu durum, ailelerin sorunlarının çözüleceğine yönelik bir beklenti oluşturmaktadır.

Kültürel olarak, ailelerin sokakta yaşaması kabul edilemez bir durum olarak görülmektedir. Buna karşın, bireysel olarak sokakta yaşayan kişilere yalnızca geçici konaklama sağlanmakta ve soğuk havalarda geçici bir misafir olarak kabul edilmektedirler. Bu misafirlik durumu sona erdiğinde, bu bireyler genellikle tekrar sokaklara dönerler. Duygusal söylemler, sosyal hizmet ve destek sağlama süreçlerini hızlandırırken, evsiz aileler bu süreçlerde öncelikli olarak değerlendirilir. Evsiz aileler, yardıma layık bir sosyal grup olarak temsil edilir ve onların sorunlarının çözümü toplumsal bir sorumluluk olarak kabul edilir. Buna karşın, evsiz tekil bireyler için kullanılan duygusal söylemler olsa da bu bireylerin sorunları daha çok kişisel olarak algılanmaktadır ve çözüm için kurumsal adımlar atılmamaktadır.

Kriminalize Eden Söylemler

Evsizleri kriminalize eden söylemler, evsizliği bir problem olarak soyutlamakta ve evsizin sokakta yaşama durumunu kimliğinin bir parçası olarak tanımlamaktadır. Bu tür söylemler, evsizi damgalayan özelliklere odaklanır ve onları suçla ilişkilendirir. Gümüş (2016, s. 58) yaptığı tez çalışmasında, evsizliğin kirlilik ve tehlike ile damgalandığını belirtmiştir. Evsizlerle yapılan görüşmelerde, bu bireylerin hijyenik bir imaja sahip olmaya özellikle önem verdikleri ve toplumun bu yöndeki önyargılarına karşı duyarlı oldukları gözlemlenmiştir. Evsizleri temsil eden kriminalize eden söylemler, evsizliğin sosyal ve yapısal nedenlerini ve çözümlerini araştırmaktan ziyade, şu örnekte olduğu üzere evsizleri damgalayan ifadeleri öne çıkarır: “Olay, merkez Yıldırım ilçesinde bulunan Duaçınarı Mahallesi’nde meydana geldi. İddiaya göre, Sarı Cami alt geçidinin merdiveninin altında yaşayan evsiz adam şikayetler üzerine olduğu yerden çıkarılmak istendi. Çevredeki vatandaşların aktardığına göre, özellikle akşam saatlerinde alt geçidi kullanmak isteyen vatandaşların evsiz adam yüzünden korku yaşadığı bunum üzerine polis ekiplerine şikayette bulunulduğu öğrenildi. İhbar üzerine harekete geçen polis ekipleri evsiz vatandaşı merdiven altından çıkararak sığınma evine götürmek istedi. Polislere direnen evsiz adam bir süre kendini yerlere atarken daha fazla direnemeyerek teslim oldu. (...)” (Bursa’ya Dair Her Şey, 2022). Patolojik söylemlerle birlikte, bu tür kriminalize eden ifadeler, evsizleri sorunun kaynağı olarak gösteren ve onları damgalayan yaklaşımlardır. Evsizlere yönelik bu olumsuz ve damgalayıcı söylemler, evsizliğin bir sosyal problem olarak anlaşılmasını engeller ve yerine problemlili bireylerin temsil edildiği bir tablo sunar. Bir başka evsiz ise 10 yıldır sokakta yaşamaktadır ve evsizlere dair kriminalize edici damgalanmanın hayatı üzerindeki etkisini medya aracılığıyla şöyle dile getirmiştir (Milli Gazete, 2020):

“En büyük ihtiyacım sabit bir iş. Çalışabilecek durumdayım. Ama evsiz olduğum için ikamet gösteremiyorum ve sigortalı çalışmıyorum. Taşeron işler buldukça geçici olarak çalışıyorum. Evsiz olduğumuz için bize güvenmiyorlar. Sokakta yaşayanların hepsi bir değil. Ben şu an 45 yaşındayım. En fazla 10 yıl daha çalışabilirim. Bize bir şans verilsin istiyoruz. 10 yıldır dışarıdayım,

sokaklarda yaşıyorum. Devlet 1 defa bile, 'Gel sana iş verelim, çalış hayatını kur' demedi. Bize sadece 3 ayda bir 300 TL veriliyor. Ayda 100 TL ile geçinemem bekleniliyor. Ben para değil, iş istiyorum. İşim olursa kendi paramı kazanabilirim."

Bu örnekte görüldüğü gibi, evsiz birey kendisine dair toplumsal algıların farkında olmakla birlikte evsizlerin içinde suç işlemeyen öteki olarak kendisini konumlandırmayı seçmiştir. Dolayısıyla, bu söylem kategorisine katkıda bulunan ifadeler üretmiştir. Evsiz bireyler bu gibi temsiller ile kriminalize edilmektedir, ancak bu sorun varsayılan kriminal boyutuyla dahi bir sosyal problem olarak ele alınmamaktadır.

Nesneleştiren Söylemler

Bir diğer yaygın söylem olarak nesneleştiren söylemler ise, evsiz bireyleri insani özelliklerinden ziyade maddi özellikleriyle, örneğin görüntü ve koku gibi unsurlarla öne çıkarır. Özellikle kamu görevlilerinin yaklaşımları, evsizi sadece estetik bir sorun olarak tanımlar. Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü'nün ifadeleri de bu nesneleştirmeyi yansıtır: "(...) Bu ve benzeri görüntüler görüntü kirliliğine sebep oluyor ve insanları ürpertiyor. Bize en fazla sıkıntı veren de bu... O görüntüler güzel bir görüntü arz etmiyor. İşte dilenen şahıslar olsun, evsizler olsun. (...)" (Bekaroğlu Doğan, 2021, s. 162). Bu tür söylemler, evsizleri yalnızca toplumsal göz zevkini bozan nesnelere olarak görmekte ve onların insanlık durumunu göz ardı etmektedir.

Gümüş (2016)'ün çalışmasında belirtildiği gibi evsizler, genellikle kirlilik ve tehlikelilik gibi negatif özelliklerle damgalanmaktadır. Çalışmada yapılan görüşmelerde evsiz bir birey, başka bir evsizi nesneleştirici bir şekilde tanımlamıştır: "Yanına üç metreden bile yaklaşamazsın, kokuyu hissedersin. Ayaklarının altı lastik gibi olmuş... Robinson gibi kilimli kırmızı, mavili, almış sırtına, geçirmiş üstüne, Beşiktaş'ta. Çizgi filmlerde vardır, kafasında sinekler vardır, uçuşur, onun gibi." (Gümüş, 2016, s. 80).

Bu tarz nesneleştiren temsiller, evsiz bireyleri sadece dış görünüşleri üzerinden değerlendirerek, onları insanlık dışı bir konuma sokar. Örneğin, bir haber metninde, kamusal alanda yaşayan bir kişiyle ilgili iki temel sorun öne çıkarılmıştır: bu kişinin falezlerde yaşaması can güvenliği risklerini artırırken, aynı zamanda "görsel kirlilik" oluşturduğu iddia edilmiştir. Vatandaşların ihbarı üzerine polis, durumu Büyükşehir Belediyesi Zabıta ekiplerine aktarmıştır. Haberde, "Falezlere gelen sivil zabıta ekipleri ilk olarak şahsın mağarada yaşadığı yeri belirledi" denilmiştir (Mynet, 2021). Bu tür örnekler, görsel kirlilik gibi kavramlarla sokakta ve kamusal alanlarda yaşayan evsiz bireylerin nasıl algılandığını göstermektedir. Bu tür temsiller, evsizliği bir sosyal problem olarak görmek ve evsizlerin karşılaştıkları zorlukları çözmek yerine, onları daha da dışlayıcı bir yerde konumlandırmaktadır.

Normalleştiren Söylemler

Yaygın söylemlerden sonuncusu ise hem evsizliği hem de evsizlere yönelik kısıtlı hizmetleri normalleştirilen temsilleri içerir. Sıradan olgular bir eylem planını gerekli kılmamaktadır. Bir problem olarak evsizlik, evsizlerin aç kalmaması ve soğuktan donmaması sağlandığı sürece özellikle kurum yetkilileri tarafından normal ve doğal kabul edilen bir olgu olarak temsil edilmektedir. Normalleştiren temsiller evsizliği kişiselleştiren söylemler ve duygusal söylemlerde de gözlemlenen bir tutumdur. Sokakta yaşamının bazı durumlarda normal olduğu kabul edilirken, kış mevsiminde sokakta yaşamının kabul edilebilir olmadığı düşünülür. Bununla birlikte, evsiz kişilere yardım etmek için aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere ilgili birimlere ihbar edilirler: “Çorlu Belediyesi kış mevsiminde sokakta kalan evsiz vatandaşlara sahip çıkıyor. Zabıta ekipleri soğuk havalarda mağdur olan vatandaşları tespit ederek pansiyona yerleştiriyor. Çorlu Belediyesi Zabıta Müdürlüğü ekipleri geçmiş yıllarda olduğu gibi soğuk havalarda dışarıda kalan evsiz vatandaşları kentte hizmet veren pansiyonlara yerleştirmeye devam ediyor.” (Çorlu Belediyesi, 2021) Medya haberlerinde ise sokakta yaşamak sıkça normalleştirilmekte ancak soğuk havalarda barınmaya duyulan ihtiyaca vurgu yapılmaktadır. Bu yaklaşımın örneğini Birgün gazetesinden bir alıntıyla belirtmek mümkündür: “Hava sıcaklıklarının düşmesi barınma olanağına sahip olmayan ve geceleri sokakta geçirmek zorunda kalanlar için yaşamı zorlaştırıyor. Pandemi önlemleri nedeniyle konukevinin kapasitesini sınırlı tutan İzmir Büyükşehir Belediyesi artan talepleri karşılamak üzere yeni bir barınma alanı daha kurdu.” (Birgün, 2020). Bekaroğlu Doğan’ın kurum temsilcileri ile yürüttüğü görüşmelerde bir sosyal çalışmacı tarafından İstanbul’daki kronik evsizlerin durum tam anlamıyla normalleştirilmektedir:

“Yani bir de daha çok gurbetçi anlamında gelenler, yani bizim İstanbul’un yerleşik mekânsızları veya gerçekten adresi her yerden silinmiş olan mekânsızlardan ziyade gurbetçi anlamında iş bulma amacıyla gelip İstanbul’da mekânsız kaldığını belirten kitlemiz aslında daha fazla... Böyle genç bir kitlemiz var sirkülasyonda olan. Bu sirkülasyon dışında İstanbul’un yerleşik evsizleri olan düzenli bir kitlemiz var, düzenli olarak gelir ve üç ayda bir harçlıklarını alırlar.” (akt. Bekaroğlu Doğan, 2018, s. 138)

Bir sosyal problem olan evsizlik, Türkiye’deki hem kurumsal hem de medya söylemlerinde sıklıkla normalleştirilmektedir. Bazı insanların evsiz olması ve sokakta yaşamaları sıradanlaşmıştır. Evsizlere dair diğer yaygın söylemler de dikkate alındığında evsizliği kimsesizlik ve patolojik olma durumları ile kişiselleştiren temsiller, evsizlere dair çözüm sunmayan duygusal söylemler, evsizi nesneleştiren ve görüntü kirliliği oluşturmadığı sürece evsizliği problemlenmeyen temsiller de olgunun normalleştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’de evsizlere dair temsil ve algıların söylem analizi yoluyla incelenmesi amaçlanmıştır. Evsizlerin medyada, kamusal metinlerde ve akademik

metinler başlıca olmak üzere birçok yazılı kaynakta ötekileştirildiği gözlemlenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, evsizliğin sıklıkla kişiselleştirilerek kişisel bir problem olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, uluslararası literatürle uyumlu olmakla birlikte Türkiye’de evsizliğin özellikle kimsesizlik başlığı altında evsiz kişileri marjinalleştirerek veya patolojikleştirerek problemin kişiselleştirildiği görülmüştür. Bununla birlikte, evsizlik ve kimsesizlik arasında kurulan bağların yoğunlukta olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye’deki kültürel kodlar çerçevesinde, ev ve aile kavramları arasındaki sıkı ilişki, evsizlerin temsili ve toplum tarafından nasıl algılandıklarını etkilemektedir. Türkiye’de sosyal destek ve sosyal yardımlara erişim evsizler için oldukça kısıtlı ve yetersizdir. Kış aylarında ülke genelinde sağlanan barınma destekleri, küçük maddi yardımlar ile giyecek ve yiyecek yardımları, evsizlere sunulan hizmetlerin tamamını kapsamaktadır. Evsizlik, temelde kişinin kendi sorunu olarak görülmektedir ve bu yönde bir algının hakimidir. Bununla birlikte, kişiselleştirilen bu soruna yönelik kapsamlı bir politika geliştirilmediği de açıktır.

Sosyal kimliğimiz ve ait olduğumuz sosyal gruplar arasındaki ilişki, bu çalışmanın bulgularına göre özellikle evsizlik bağlamında oldukça belirgindir. Çalışma sonuçları, evsiz kişilerin durumunun kişiselleştirilen, normalleştirilen, kriminalize edilen, nesneleştirilen ve duygusal söylemler aracılığıyla belirli bir kimliğe dönüştüğünü göstermektedir. Evsizler, bu beş yaygın söylem çerçevesinde temsil edilmektedir. Elde edilen bulgular, evsizliğin Türkiye’de sosyal bir problem olarak yeterince kabul edilmediğini ve sorunun, evsizin kendi özel koşulları ve kişisel problemleriyle bağlantılı olarak kişiselleştirildiğine işaret etmektedir. Özellikle evsiz olma riski taşıyan kırılgan gruplara yönelik yetersiz sosyal politikalar ve doğrudan evsizlere yönelik eksik sosyal politikalar, bu temsil ve algıların etkisi altında şekillenmektedir. Bu temsiller çerçevesinde, evsizliğin ekonomi, istihdam sorunları, göç ve enformel çalışma sektörü gibi yapısal faktörlerle ilişkilendirilmediği görülmektedir.

Çoğu zaman, evsizliğe neden olan yapısal faktörler göz ardı edilmektedir. Çalışmada kullanılan eleştirel söylem yaklaşımına göre sosyal kimliklerimiz biz ve öteki kategorileri oluşturularak meydana gelir. Evsizler ise kaynak metinlerde genellikle “bizim gibi olmayanlar”, yani “ötekiler” olarak kabul edilirler. Bir öteki olarak evsiz, kendi kişisel koşulları nedeniyle evsiz kalmaktadır. Toplumun ve kurumların bu kişisel problemi çözme yönünde bir çabası olmamaktadır. Bu konudaki baskın söylemler, medya yayınları ve kamu kurumları gibi kanallar aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilmekte ve böylece normalleşmektedir. Bu söylemlerin, evsiz olmayanlar tarafından üretildiğini belirtmek önemlidir. Dolayısıyla evsiz, daima bir öteki olarak temsil edilmektedir.

Ev, yalnızca güvenli ve stabil bir mekân olmanın ötesinde, sosyal, duygusal ve sembolik boyutlarıyla da derin bir anlam taşımaktadır. Mekânın bu duygusal ve sosyal

boyutları, bireylerin yaşamlarında kayda değer bir öneme sahiptir. Yoksulluk çalışmalarında literatürde sıkça rastlanan yardımı hak edenler ve hak etmeyenler ayrımı, Türkiye bağlamında evsizler söz konusu olduğunda da geçerlidir. Bu çerçevede, evsiz bir bireyin yardımı hak edip etmediği belirli koşullara bağlıdır. Soğuk havalarda tüm evsizler yardımı hak ederken, evsizlikten çıkmak için özellikle evsiz aileler gibi bazı gruplar daha öncelikli olarak kabul edilir. Evsiz ailelere yönelik acil müdahale ve yardımlar mevcuttur ve bu gruplar için duygusal söylemlerin sıklıkla kullanıldığı gözlemlenir. İlgili kurumlara başvurulması ve özellikle medyada evsiz aileler adına yapılan yardım çağrıları yaygın birer pratiktir.

Diğer yandan, evsiz tekil bireyler için duygusal söylemler kullanılsa da, bu bireyler için somut çözüm arayışları ve çabaları gözlemlenmemektedir. Tekil bireyin sorunu genellikle toplumsal bir problem olarak kabul edilmez. Evsiz bireyler üzerine yapılan negatif temsiller doğrudan olmasa da, bu sosyal problemin kişiselleştirilmesi ve normalleştirilmesi eğilimleri çerçevesinde, evsiz bireylerin kişisel tercihleri veya kişisel problemleri nedeniyle durumlarından sorumlu tutuldukları görülmektedir. Ayrıca, yalnızca belli özelliklere sahip insanların evsiz kalabileceği yönünde bir önyargı da mevcuttur. Evsizlerin sıklıkla marjinal kişiler veya patolojik özellikler taşıyan bireyler olarak temsil edildikleri gözlemlenmiştir. Bu patolojik temsiller, bazen hayat felsefesi gibi kişisel tercihlere bağlı unsurlar, bazen de madde bağımlılığı veya kişilik bozuklukları gibi daha somut patolojilerle ilişkilendirilir. Sonuç olarak, aile ve evden kopuk olan evsize, kişisel olarak kabul edilen sorunları için kapsamlı bir sosyal politika programı geliştirilmemektedir.

Evsizlikle ilgili geçici ve küçük çaplı yardımlar mevcut olsa da, bu problemi önlemeye ya da azaltmaya yönelik kapsamlı plan ve hizmetlerin olmaması dikkat çekicidir. Evsizlik genellikle kişiselleştirilir ve evsiz bireyin kendi sorunu olarak görülür. Diğer kırılgan gruplar için var olan kapsamlı sosyal politikaların aksine, evsizler veya evsizlik eşliğinde olanlar için benzer bir yaklaşım uygulanmamaktadır ve bu problemi kendilerinin çözmesi beklenmektedir. Türkiye genelinde sokaklarda yaşayan kişi sayısının on binden fazla olduğu tahmin edilirken, evsizliğin artış gösterdiği de gözlemlenmektedir. Bu, evsizliğin sadece birkaç bireyi değil, ekonomik zorluklar, istihdam sorunları, iç ve dış göç gibi yapısal faktörlerle ilişkili olarak binlerce kişiyi etkileyen bir sosyal problem olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, evsizliği belirleyen resmi tanımların eksikliği de, bu konuda etkili politikaların geliştirilmesini engellemektedir. Evsizlik, tanımlanmayan ve sosyal bir problem olarak kabul edilmeyen bir olgu olarak kalmaktadır.

Meydana çıkan söylemler incelendiğinde, yoksulluk, göç, sosyal politika eksikliği, ekonomik kriz, eski hükümlülere yönelik sosyal hizmetlerin yetersizliği ve istihdam problemleri gibi yapısal sorunlar evsizliğin nedenleri arasında yeterince değerlendirilmemektedir. Bu durum, evsizlere yönelik sosyal politika ve hizmetlerin

eksikliğinin ana sebeplerinden biri olarak yapısal faktörlerin göz ardı edilmesine işaret eder. Evsizlik, bireyin kendi çabalarıyla üstesinden gelebileceği bir sorun değildir; aksine, dikkat ve duyarlılık gerektiren ciddi bir sosyal problemdir. Ancak, evsizlere yönelik mevcut temsiller, bu sosyal sorunun toplumsal ve kurumsal yükümlülüklerini ortadan kaldırmaktadır. Ancak, evsizlere dair mevcut temsiller, bu sosyal problemin toplumsal ve kurumsal sorumluluğunu bertaraf etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: E.Ç., A.K.; Veri Toplama: E.Ç.; Veri Analizi /Yorumlama: E.Ç.; Yazı Taslağı: E.Ç., A.K.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: E.Ç., A.K.; Son Onay ve Sorumluluk: E.Ç., A.K.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author Contributions: Conception/Design of study: E.Ç., A.K.; Data Acquisition: E.Ç.; Data Analysis/Interpretation: E.Ç.; Drafting Manuscript: E.Ç., A.K.; Critical Revision of Manuscript: A.E.Ç., A.K.; Final Approval and Accountability: E.Ç., A.K.

Kaynakça/References

- Acar, H., Erbay, E. (2013). *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları*, Maya Akademisi.
- Aker, S., Dündar, C., Pekşen, Y. (2007). Sokaktakiler, Yazılı Basın ve Damgalama, *Aile ve Toplum*, Yıl: 9, Cilt: 3, Sayı: 11, s. 83-90.
- Altun, G. (1997). 1991-1995 Yılları Arasında İstanbul'da Görülen Evsiz İnsan Ölümleri (Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Arslan Taç, Z. (2022). *Türkiye'de Konut Edinimi, Ev Sahipliğinin Kültürel Motivasyonları ve Evin Anlamı* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bacchi, C. L. (2009). *Analysing policy: What's the Problem Represented to Be*. Pearson.
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2018) *Küreselleşen İstanbul'da Evsizliğin Sosyal Hizmet Perspektifinden Analizi (Beyoğlu Örneği)* (Doktora Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2021). *Evsizler: Evsizliğin İnşası ve Evsizlerin Hayatta Kalma Stratejileri*, Bir Yayıncılık, İstanbul.
- Bektaş, A. (2014). *Evsizlik Olgusu ve Evsizlere Yönelik Sosyal Politikalar: Hükümlü Evsizlere İlişkin Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Best, R. (2010). Situation or social problem: the influence of events on media coverage of homelessness. *Social Problems*, 57(1), 74–91. <https://doi.org/10.1525/sp.2010.57.1.74>

- Birgün, (2020). *İzmir Büyükşehir Belediyesi, sokakta yaşamak zorunda kalanlar için yeni bir barınma alanı kurdu*, <https://bit.ly/3BLBc8p>
- Bloor, M. ve Bloor, T. (2007). *The Practice of Critical Discourse Analysis: An Introduction*. Routledge.
- Bursa'ya Dair Her Şey, (2022). *Bursa'da evsiz adam polise daha fazla diremedi!*, <https://tinyurl.com/ykkmepd2>.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Can, Ş. (2022). *Hız Kaab Camii'nde iyilik hasadı*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2022/01/30/hz-kaab-camiinde-iyilik-hasadi>.
- Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, (2020). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-7.htm>
- Çorlu Belediyesi (2021) *Sokakta Kalan Vatandaşlara Yardım Eli Uzatıyoruz*, <https://www.corlu.bel.tr/haber/1/5600/sokakta-kalan-vatandaslara-yardim-eli-uzatiyoruz>.
- Devereux, E. (2015). Thinking outside the charity box: media coverage of homelessness. *European Journal of Homelessness*.
- Dursunoğlu, Ş. (2020). *Homelessness At The Dining Table: Needs-Talk In The Hayata Sarıl Restaurant* (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir>.
- Düzcan, E. (2012). *Türkiye'deki Güncel Konut Araştırmalarında 'Ev' Olgusu* (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir>.
- Erbay, E. (2013). *Evsizler: Sokakların Görünmeyen Yüzleri*. SABEV.
- Fairclough, N. ve Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In T. van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Cilt 2. Londra: Sage, 1997, s. 258-284.
- Fopp, R. (2009). Metaphors in Homelessness Discourse and Research: Exploring “Pathways”, “Careers” and “Safety Nets” 1. *Housing Theory and Society*, 26(4), 271–291.
- Gümüş, G. (2016). *Evsizlik: Yeni Bir Metropol Yoksulluğu Deneyimi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir>.
- Habertürk, (2021). *Yürek yakan son bakış! 10 yıldır babasını ikna edememiş*, <https://tinyurl.com/muhe25de>.
- Haberler.com, (2022). *Ankara'da uyuduğu sanılan evsiz vatandaşın öldüğü tespit edildi*, <https://tinyurl.com/mv2pyj9u>.
- Horsell, C. (2015). A politics of compassion: Informing a new social policy for homelessness? *International Social Work*, 60(4), 966–975. <https://doi.org/10.1177/0020872815594228>
- Howarth, D. R. (2000). *Discourse*. Open University Press.
- Howarth, D. R., Norval, A. J. ve Stavrakakis, Y. (2000). *Discourse Theory and Political Analysis: Identities, Hegemonies and Social Change*. Manchester University Press.
- Huckin, T., Andrus, J. ve Clary-Lemon, J. (2012). Critical Discourse Analysis and Rhetoric and Composition. *College Composition and Communication*, 64(1), 107–129. <http://www.jstor.org/stable/23264919>

- Hutson, S. ve Clapham, D. (1999). *Homelessness: Public Policies and Private Troubles*. Continuum.
- Işıkhan, V. (2002). *Kentlerin Gölgesinde Yaşayan Evsizler*, Kardelen Ofset.
- Işıkhan, V. (2006). Ruh Hastası Evsiz Kadınların Sorunları ve Sosyal Hizmet Yaklaşımları, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), p. 37-52.
- Janoski, T., Alford, R., Hicks, A. ve Schwartz, M. A. (2010). *Siyaset sosyolojisi: devletler, sivil toplumlar ve küreselleşme*. Phoenix Yayınevi.
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, (2014). <https://khgmcalisanhaklaridb.saglik.gov.tr/TR,53228/tibbi-sosyal-hizmet-birimi.html>.
- Kızmaz, Z., Bilgin, R. (2010). Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9:32, s. 269-311.
- Kingfisher, C. (2007). Discursive constructions of homelessness in a small city in the Canadian prairies: Notes on destructureation, individualization, and the production of (raced and gendered) unmarked categories. *American Ethnologist*, 34(1), 91–107. <https://doi.org/10.1525/ae.2007.34.1.91>
- Kuskoff, E. (2017). The importance of discourse in homelessness policy for young people: an Australian perspective. *Journal of Youth Studies*, 21(3), 376–390. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1380789>
- Küçük, M. (2014) *Kent Yoksulluğu ve Evsizlik (İstanbul-Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kyle, K. (2013). *Contextualizing homelessness*. <https://doi.org/10.4324/9780203943281>
- Machin, D. ve Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: A Multimodal Introduction*. SAGE.
- Meneviş, B. (2006) *Evsizler*. Devlet Planlama Teşkilatı ve Türk Ulusal Ajansı.
- Milli Gazete, (2020). *İstanbulluların evsiz komşuları*, <https://tinyurl.com/yc5zf32a>.
- Mynet, (2021) *Yer: Antalya! Evsiz adam uçurumun kenarında ölümle burun buruna yaşıyor*, <https://www.mynet.com/yer-antalya-evsiz-adam-ucurumun-kenarinda-olumle-burun-buruna-yasiyor-110106849124>.
- Nussbaum, M. (1996). Compassion: The Basic Social Emotion. *Social Philosophy and Policy*, 13(1), 27–58.
- Özdemir, U. (2010). Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), p. 77-88.
- Özsoy, D. (2019). *Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması* (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Raitakari, S. (2019). Explaining homelessness as a movement using metaphors in European academic writings of homelessness. *Housing Studies*, 35(10), 1684–1700. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1680813>
- Sabah (2022a). *Kış günü evsiz kalan aileye Sevgi Eli*, <https://tinyurl.com/yc76wxrz>.
- Sabah (2022b). *Yaşlı çift yanan evleri için Bakan Kurum’dan yardım bekliyor*, <https://tinyurl.com/53yr5p7w>.
- Somerville, P. (1992). Homelessness and the meaning of home: rooflessness or rootlessness? *International Journal of Urban and Regional Research*, 16(4), 529–539. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.1992.tb00194.x>

- Somerville, P. (2013). Understanding Homelessness. *Housing, Theory and Society*, 30(4), 384–415.
- Şener, S., Serdar, M. (2015) Sokak Çocukları Problemi ve Bu Probleme Yönelik Uygulanan Politikalar (Türkiye – Hindistan Örneği), *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, s. 104-117.
- Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R., & Vetter, E. (2000). *Methods of Text and Discourse analysis*. <https://doi.org/10.4135/9780857024480>
- Watkins-Hayes, C. ve Kovalsky, E. (2016). The discourse of deservingness. *The Oxford handbook of the social science of poverty*, 1.
- Will, J. A. (1993). The dimensions of poverty: Public perceptions of the deserving poor. *Social Science Research*, 22(3), 312-332.
- Vakıflar Yönetmeliği, (2008). <https://tinyurl.com/32cx8jf3>.
- van Dijk, T. (1988). *News Analysis : Case Studies of International and National News in the Press*. L. Erlbaum.
- van Dijk, T. (1998). *Ideology: a Multidisciplinary approach*. SAGE Publications.
- van Dijk, T. (2015). Critical Discourse Analysis, *The Handbook Of Discourse Analysis*, ed. Debroah Schiffrin, vd., Malden, Blackwell Publishers.
- Yardım, G., Doğruel, H. (2019) Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği, *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), s. 137-148.
- Yıldırım, B., Başer, A. O. (2018). Acil Servis Tıbbi Sosyal Hizmet Müdahaleleri, Müracaatçı Profili ve Sosyal Hizmet Mülakatında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), s. 286-308.
- Yılmaz Kılıç, S. D. (2021). *The Journey Between Homes: The multilayered meaning of home from the perspective of identity, belonging and memory* (Yüksek Lisans Tezi, Özyeğin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İstanbul) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.